

Kuka etsii vai etsiikö kukaan?

Hätäpaikannus poliisin keinona
lastensuojelun sijaishuollosta
luvattomasti poistuneiden nuorten
tavoittamiseksi

Tiina Alanen
Pro gradu –tutkielma 2024

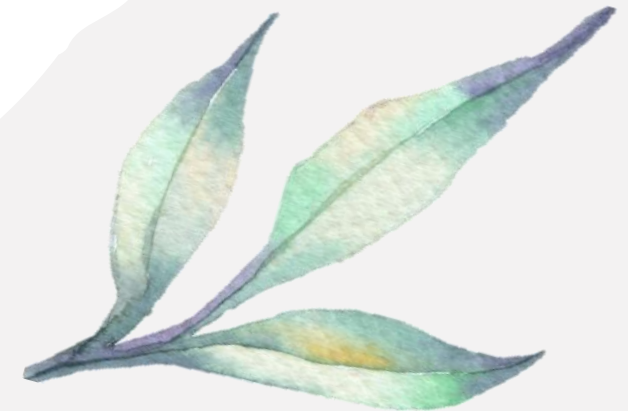
TAUSTAA

Nuoren matkapuhelimeen tehdään hätäpaikannus, kun viranomaisen perustellun käsityksen mukaan henkilö on **hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä ja välittömässä vaarassa**. (Laki sähköisen viestinnän palveluista (917/2014) 321 §)

- Hätäkeskukselle
- Meripelastukselle
- Meripelastuslohkokeskukselle
- Poliisille

Poliisilaki 5 luku 8 §:n 3 momentti:
Poliisilla oikeus televalvontaan, jos sen välitön toteuttaminen on **välttämätöntä henkeä tai terveyttä** uhkaavan vaaran torjumiseksi

Hätäkeskustoiminnasta annettu laki 19 §: 7 kohta: hätäkeskuksen tiedonsaantioikeus hätäpaikannustilanteessa

TUTKIMUKSEN TEEMA

Nykykäytänteiden mukaisesti, luvattomasti poistuneen nuoren tavoittamisessa on kyse

- virka-avusta tai
- kadonneen henkilön etsinnästä, silloin kun viranomaisyhteistyössä käytetään poliisin toimivaltuuksia.

Lastensuojelun sijaishuollosta luvattomasti poistuneen nuoren tavoittaminen nähdään ensisijaisesti sosiaaliviranomaisen vastuulla olevana tehtävänä, ja hätäpaikannuksen käyttö liitetään yleensä kadonneen henkilön etsintään.

Akuutin hengen ja terveyden vaaran ollessa kyseessä, poliisille muodostuu tehtävä, jonka hoitamiseen toimivaltuudet tulevat poliisilaista.

Poissaolon aikana nuoret kohtaavat monia esteitä:

- Esim. ilman rahaa nuori on hyvin haavoittuvassa asemassa, välttelevät viranomaisen apua mahdollisimman pitkään ja turvautuvat ulkopuolisen ”apuun”.
- Esim. paikka missä majoittua, josta maksuksi voidaan pyytää tai vaatia seksuaalisia palveluita

TUTKIMUSKYSYMYKSET

Hätäpaikannuksen toimivuus ja käytettävyys viranomaisen työkaluna ja lapsen oikeuksien toteuttajana.

Tutkimuksen kohteena on lastensuojelun sijaishuoltopaikasta luvattomasti poistuneiden nuorten tavoittaminen poliisin toimivaltaan kuuluvana tehtävänä rikosten ennalta estämisen näkökulmasta tarkasteltuna.

- 1) Mitä seikkoja liittyy hätäpaikannuspyynnön arviointiin ja mitä vaikutuksia niillä on poliisin toimivaltuuksiin osana lastensuojelun sijaishuoltopaikasta luvattomasti poistuneen nuoren etsinnässä?
- 2) Miten alaikäisen perustuslailliset oikeudet luvattoman poissaolon aikana suhteutuvat verrattuna viranomaisen toimintavelvoitteisiin ja mitä perus- ja ihmisoikeuskysymyksiä aiheeseen liittyy?
- 3) Mitä velvoitteita epäilykset ihmiskaupparikoksesta ja hyväksikäytöstä asettavat hätäpaikannuksen edellytysten arvioinnissa ja ovatko lainsäädännön tarjoamat keinot riittävän tehokkaita?

- Hätäpaikannuksen lainsäädäntöä ja siihen liittyviä erityispiirteitä.
 - Ilmeinen hätä ja välitön vaara
- Poliisin toimivallan kartoittaminen
- Alaikäisen oikeudet sekä viranomaisen velvollisuudet itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen liittyen
- Julkisen vallan käyttöä sekä viranomaisen toimintapakkoa peilaten perus- ja ihmisoikeuksiin sekä kansallisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin.
- Rikoslainopillinen osuus: Ihmiskaupparikoksensäännöksiä
- Ihmiskauppasäännöstä on lisäksi avattu luvattomien poissaolojen kontekstissa
- Lainsäädännön tarjoamien keinojen tehokkuutta on tutkittu läpi koko tutkielman

Tulkintasuositus, de lege lata konkreettisen vaaran arviointiin

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimen eli sosiaalihuollon viranomainen	Poliisi
<p>Lapsella konkreettinen riski joutua hyväksikäytön kohteeksi luvattoman poissaolon aikana. Esimerkiksi viettää poissaoloaikaansa päihteitä väärinkäyttävien aikuisten seurassa. Ei ole tiedossa olevaa turvallista yöpymispaikkaa. Konkreettinen huoli herää, vaikka nuoreen saadaan yhteys</p>	<p>Lastensuojelulaitoksen henkilökunta on ensimmäinen toimija lapsen etsinnässä ja tavoittelussa. Lapsen etsintä käynnistyy.</p> <p>Kartoitetaan, kuka tuntee nuoren parhaiten ja keneltä saa ajantasaisinta tietoa nuoren elämäntilanteesta. Tiedot perustuvat nuoresta tehtyyn riskiarvioon.</p> <p>Yrittävät kaikin keinoin saada yhteyden lapseen ja välittää tiedot hätäkeskukselle tai muutoin poliisille</p>	<p>Hätäkeskuspäivystäjä vastaanottaa hätäilmoituksen ja tekee saamiensa tietojen perusteella riskiarvion viranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti sekä välittää tiedon toimivaltaiselle viranomaiselle.</p> <p>Otettava huomioon hätäpaikannuksen (kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen tai liittymän sijaintitietojen hakemisen) edellytysten täyttyminen.</p>	<p>Sosiaalitoimen arvioi tilanteen yhdessä sijaishuoltopaikan kanssa ja tekee yhteisen suunnitelman siitä mihin toimenpiteisiin tehdyn tilanne- ja riskiarvion pohjalta. Sopivat, mikä taho soittaa hätäkeskukseen lapsen hädästä.</p>	<p>Poliisitehtävä ja poliisin toimivaltuudet.</p> <p>Poliisille muodostuu hälytystehtävä, kun tehtävään liittyy akuutti hengen ja terveyden vaara. Poliisilla on käytössä poliisilain mukaisia toimivaltuuksia. (PoL 1:1).</p> <p>Moniviranomaisyhteistyö lapsen tavoittamiseksi.</p>

Ehdotus lisäyksestä hätäpaikannusta koskevaan säännökseen LSVP 321 §:n 1 momentin 3 kohdaksi, de lege ferenda

3) hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta, jos hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan alaikäisen henkilön henki, terveys, kehitys tai turvallisuus ovat välittömässä vaarassa sekä rikosten ennalta estämisen näkökulmasta.

- Sosiaaliviranomaisen toimivallan laajentaminen LSVP 321 §:n 1 momentin kohdalle

KIITOS!

